

Centrum vedy, súťaž, Belehrad, 2010, cakov+partners

Kalin Cakov: Útlm architektúre prospeje

Architektonický ateliér cakov+partners nie je novým pojmom. Pokračuje v tradícii štúdia cakov-makara, ktorý v roku 1996 založili spolužiaci – architekti Kalin Cakov a Emil Makara. Transformácia z ateliéru cakov-makara na cakov+partners nastala asi pred rokom a pol. Napriek tejto zmene (alebo práve pre ňu) ateliér nestratil identitu ani dych. Trojica Kalin Cakov, Metodiy Monev a Ján Obušek tvrdí, že hudbou budúcnosti je kvalita.

Kedy a ako vznikol ateliér cakov-makara?

K. Cakov: Ateliér sme s Emilom Makarom založili hneď po skončení školy v roku 1996. Na začiatku sme vyhrali niekoľko verejných súťaží na dobré projekty a tie nás potiahli. Boli to viac-menej súkromní investori, v druhej polovici 90. rokov minulého storočia architektúra prežívala zložité obdobie. Robili sme najmä interiéry, rodinné domčeky a niekoľko väčších rekonštrukcií... Rozbeh bol pozvoľný. Len postupne sme začali spolupracovať so zahraničnými investormi a architektmi. Nadviazali sme

napríklad veľmi úzku spoluprácu s architektmi z pražského ateliéru Olgoj Chorchoj – sadli sme si aj odborne aj ľudsky, stali sa z nás priatelia. S nimi sme spolupracovali na rekonštrukcii Erdódého paláca a na tvorbe jeho interiérov. Bola to úžasná spolupráca, či už sme boli tu, v Prahe, alebo sme riešili dôležité detaily cez telefón, čo bola veľmi zaujímavá skúsenosť. Potom prišla napríklad rekonštrukcia hotela Aston, za čo sme v roku 2006 dostali ocenenie CE.ZA.AR. V Bratislave sme postavili niekoľko podľa môjho názoru vydatených bytoviek, ale vždy hovorím,

že sme si nechceli robiť pomník za cudzie peniaze. Vždy bolo pre nás výzvou navrhnuť kvalitné bývanie s relatívne nízkym rozpočtom. Naplno sme to prejavovali najmä pri interiéroch. Napríklad pri spomínanom Erdódého paláci sme si dali veľmi záležať na toaletách – povýšili sme ich na zážitkové priestory. Ateliér sa pomaly rozbiehal a potom prišiel povestný stavebný boom – a aj my sme prijímali nových architektov a rozrastali sa... Až nás bolo v ateliéri asi 36.

Ako sa z cakov-cakara stal cakov+partners?

K. Cakov: Ešte keď sme pracovali pod názvom cakov-makara, mali sme v ateliéri množstvo mladých šikovných architektov, ktorých sme povýšili na partnerov. Za posledné roky ateliér sa prirodzene pretransformoval na cakov+partners. Oficiálne takto fungujeme asi rok a pol, ale v podstate to bol dlhodobý proces prerodu, nebolo to zo dňa na deň.

Stavebníctvo zažilo vzostup a krízu, zdá sa ale, že sa situácia stabilizuje. Ako to vnímate vy?

K. Cakov: So súčasným stavom sme spokojní, aj keď prišiel útlm – možno v podstate práve preto. Situácia sa upokojila. Ten developerský boom bol nezmyselný – na stole sme mali desiatky projektov

Kalin Cakov

- narodený 1970 v Sofii
- 1995 – ukončené vysokoškolské štúdium na FA STU v Bratislave
- 1996 – 2011 súkromná prax v oblasti architektúry a dizajnu s medzinárodným pôsobením (USA, JAR, RUS, BG, CZ, A, JAP)

Metodiy Monev

- narodený 1977 v Sofii
- 2003 – ukončené vysokoškolské štúdium na FA STU v Bratislave

Ján Obušek

- narodený 1978 v Košiciach
- 2004 – ukončené vysokoškolské štúdium na FA STU v Bratislave

s krásnymi myšlienkami a riešeniami a zrazu sme zistili, že developer v snahe mať väčší zisk a šetriť zamenil materiály. Z obkladu sa stali silikáty, z hliníkových zasklení plastové okná... Kvalita realizácií bola veľmi zlá, navyše sme to nevedeli nijako ovplyvniť. Najvýstižnejším príkladom je bytový komplex v Bratislave s krásnym výhľadom, kde sme šli od začiatku na doraz vo všetkých ohľadoch – únosnosti, racionality aj využitia každého milimetra. Vyvrcholilo to však tým, že sa pri realizácii začali zamieňať materiály bez nášho vedomia, takže sme sa na stavbe odmietli ďalej podieľať. Naša realizácia v širšom centre Bratislavy sa tiež skončila tak, ako sa skončila. Celý objekt mal byť riešený obkladovou fasádou, vyriešili to však tak, že obklad nakreslili na omietku. Teraz budeme mať podľa mňa príležitosť vytvárať kvalitnejšie veci, máme viac času.

Rok 2010 sa niesol v znamení mnohonásobného oceňovania vašej realizácie Vinárskeho komplexu In Vino pri Modre. Ako sa dívate na túto stavbu vy?

K. Cakov: Tento projekt bol iný, investor bol veľmi osvietený. Bol to jeden z tých projektov, v ktorom sa nemôžete na kvalitu sťažovať. In Vino je v podstate na Slovensku pioniersky projekt, jeho know-how je importované zo zahraničia. Podobné projekty sú v Afrike, Južnej Amerike, Austrálii a na Novom Zélande. Jeho pridanou hodnotou je galéria. Tento projekt má hlavu a pätu od začiatku až do konca – od osadenia až po realizáciu. Pracoval na ňom tím odborníkov, ktorí do veľkej miery ovplyvnili výsledok. Pôvodný návrh bol dosť avantgardný a investor ho odmietol s tým, že architektúra je veľmi sterilná, moderná a nehodí sa k funkcii stavby. Postupne sme návrh prepracúvali, na stránke máme dve či tri ukážky, návrhov však bolo oveľa viac. Keď sme nakoniec vyhrali súťaž, dostali sme v podstate nové zadanie. Vínu výrobu sme museli schovať pod zem a tvárou projektu sa stala galéria. V tom istom období sme sa zúčastnili aj na medzinárodnej súťaži na českú národnú knižnicu, kde sme kopírovali sami seba, práve Galerie Vinného závodu sa stala ústredným motívom nášho návrhu knižnice. Tento návrh bol veľmi vysoko ocenený, súťaž však napokon vyhral architekt Kaplický. Škoda, že sa z toho stal politický boj.

Ktorá z vašich realizácií je vašou srdcovou záležitosťou?

K. Cakov: In Vino nie, hoci je to veľmi kvalitný projekt. Bola to druhá vysoká škola čo sa týka vínnej kultúry, technológií...

Obytná zóna Zlatá Lúka, súťaž, Košice, 2009, cakov-makara

Súkromný apartmán, Kondominium Renaissance, Bratislava, 2008, cakov-makara

Nepatrí však k mojim najobľúbenejším. Krásne spomienky mám napríklad na spomínaný Erdődyho palác, ktorý sme robili s architektmi z Olgoj Chorchoj. Mesiace sme o tom projekte len hovorili, tvorili sme koncept, bez kreslenia. Bola to zába-va. Hľadali sme cesty, ako sa pri vytvorení štyroch interiérov neopakovať. V lete sme sedávali na terase na Korze, ale potom sme museli zmeniť pôsobisko, pretože páni architekti Jan Němeček a Dan Paterko sa nevedeli sústrediť, toľko krásnych vne-mov bolo všade naokolo. Presunuli sme

sa do pivnice a tam to bolo lepšie. Boli to krásne zážitky. Samotná tvorba už má svoje roky, je už v podstate prežitá, ale to, čo sa s tým projektom spája, ostane navždy. Pri In Vino sme boli pod zbytočným tlakom, takže práca na ňom bola viac vyčerpávajúca ako radostná, to ale neznamená, že sme nezažili príjemné a vtipné chvíle. Bolo to ale iné. Jedna vec je samozrejme profesionálny prístup, ale podľa mňa treba najmä tvoriť s láskou. Ten príjemný pocit sa prejaví aj na samotnej architektúre.

Rodinný dom, realizácia, Rovinka, 2011, cakov+partners

J. Obušek: V danej chvíli sa viem nadchnúť pre všetko, dokonca aj pre kaštieľ v Maďarsku, ktorý sme dokončili pred niekoľkými mesiacmi. Aj tam sme vložili niečo svoje, hoci sa Kalin Cakov na tú zákazku pozeral ako na kanadský žartík. Veľmi blízky mi je košícky projekt Zlatá lúka, aj keď iba ako štúdia. Možno je to preto, lebo z Košíc pochádzam a chcel som tam niečím prispieť. Aj vinársky komplex v Modre sme tvorili s láskou, najmä počas kontrolných dní, keď sme sa po areáli prechádzali v gumákoch a zabávali sa do polmetrovej vrstvy bahna...

M. Monev: Polyfunkčný objekt na Pajštúnskej ulici v Bratislave, alebo teraz po novom SKY BOX. S týmto projektom som zaspával a zobúdzať sa. Na druhom mieste je u mňa interiér mezonetového bytu v Condominium Renaissance. Tam sa všetko tvorilo skicami na mieste.

Na čom pracujete v súčasnosti?

K. Cakov: Momentálne je tesne pred dokončením bytovka na Pajštúnskej ulici. Tento projekt je napríklad výnimočný tým, že sme sa prvýkrát stretli s investorom, ktorý na takejto obrovskej stavbe nechce šetriť materiálom a chce to, čo je navrhnuté, podľa návrhu aj zrealizovať. Takáto spolupráca je radosť, pretože investor si uvedomuje, že v súčasnosti a ešte viac v budúcnosti rozhoduje kvalita – a podľa toho sa aj správa.

Radi sa tiež zapájame do medzinárodných architektonických súťaží – naposledy sme prihlásili do jednej v Belehrade, poslali sme im návrh, pri ktorom sme zapojili matematické teórie a filozofiu. Bol to úlet,

je to také fluidum. Medzinárodné súťaže sú ako olympiády, na ktorých sa treba zúčastňovať, dávajú možnosť rozletu. Boli sme si vedomí toho, že pravdepodobne nevyhráme, ale chceli sme vyjadriť svoj názor. Dalo by sa povedať, že tento návrh je moja srdcovka.

Musím ale povedať, že všetky projekty, ktoré sme v posledných rokoch robili, mi boli príjemné. Žiaden projekt sme nerobili s nechťou a pri každom si užili aj zábavu, napríklad pri administratívnej budove na Tomášikovej, keď si zo mňa stavbyvedúci vystrelil a takmer mi vytiahol žeriavom auto na strechu budovy. Pri každej realizácii je veľa stresu, ale pri všetkých sú aj zážitky, na ktoré potom spomíname. Vždy sa však snažíme k projektu pristupovať čo najzodpovednejšie. Komplikované je na to dohliadnuť. Aby nejaká výstuž nevypadla, balkón nezmizol alebo aby nezamurovali okno... Aj to sa stáva – raz sme prišli na stavbu a našli sme obývačku bez okien. Momentálne pracujeme najmä na súkromných zákazkách vo Viedni a Prahe, v Bratislave pripravujeme štyri reštauračné prevádzky a rodinné domy. Vo Viedni robíme niekoľko interiérov, napríklad nočný bar, súkromné byty a jednu reštauráciu. Najnovší projekt, na ktorý sa veľmi tešíme, je ďalší vínný závod, tentoraz v severnej časti Bulharska s výhľadom na more.

Aký je váš názor na súčasnú architektúru na Slovensku?

K. Cakov: Chvilu som mal pocit, že všetci zaspali. Minimálne v poslednom roku cítim v realizáciách väčšiu kvalitu, premýšľanie, viac filozofie. Kríza architektúre prináša

veľkú výzvu: architekti môžu robiť dobré projekty bez zbytočne nafúknutých rozpočtov, zato zamerané na kvalitu.

M. Monev: Súčasnú architektúru sme v podstate ešte ani nevideli, pretože to, čo sa teraz realizuje, sú všetky projekty, ktoré sa začali ešte pred krízou. Tá kvalita však príde.

K. Cakov: Vidieť to aj na rodinných domoch. Ľudia viac dbajú aj na zážitok v priestore, aj na kvalitu vyhotovenia a materiálov. Hrdosťou nás naplňa napríklad to, že sme pri realizácii rodinného domu nepremrštali náklady a dokázali sme spraviť kvalitnú stavbu za normálne peniaze.

J. Obušek: Súčasnú architektúru vnímam cez realizáciu interiérov, niektoré sú podarené, iné nie. Myslím, že nastala oveľa lepšia komunikácia medzi architektom, investorom a realizátorom v snahe nájsť čo najefektívnejšie riešenie, investor si vyžaduje alternatívne riešenia a, samozrejme, aj alternatívne cenové ponuky.

Aké máte vízie, plány do budúcnosti, čo by ste ešte chceli zrealizovať?

M. Monev: Ja by som celkom rád navrhol nejakú sakrálnu architektúru.

K. Cakov: Som rád, že sa upokojila situácia na trhu a že znova bude priestor na premýšľanie. To nebola architektúra, ale plánujeme. Čo mne osobne chýbalo, a preto sme sa tomu začali v ostatnom čase venovať, je drobný dizajn. Väčšie firmy nás oslovili na vytvorenie kolekcie sanity. Je to, samozrejme, otázka budúcnosti, respektíve dlhšieho časového horizontu. Sme ale stále v kontakte s Olgoj Chorchoj aj s Bořkom Šípkom. Radi by sme sa dostali k sklu. Všetky tieto plány však chcú ešte čas.

J. Obušek: Určite by som chcel zrealizovať stavbu v Košiciach, je jedno akého typu.

Aké sú vaše preferencie z hľadiska svetovej architektúry?

K. Cakov: Vo Viedni sme sa napríklad zoznámili s rakúskymi architektmi z ateliéru Caramel, ktorí majú podľa mňa veľký potenciál, najmä vo filozofickom prístupoch k tvorbe. Obdivujem tiež napríklad Zaha Hadid pre to, čo a ako dosiahla a aká bola trpezlivá. Zo súčasných architektov sa mi páči práca ateliéru BIG, je to veľmi kozmopolitný a veľmi kreatívny ateliér. Oslovuje ma tiež napríklad nemecký ateliér 3deluxe.

J. Obušek: Ja si pravidelne prezerám stránku Zaha Hadid Architects, obdivujem najmä prezentovanie jej tvorby pomocou animácií a vizualizácií. Pri jej organických hmotách sa to plošne prezentovať ani nedá. Myslím si, že tento spôsob vystihuje budúcnosť prezentácie projektov, treba

zabudnúť na neprehľadné dvojrozmerné pohľady a pôdorysy.

Myslíte si, že raz invenčná architektúra podobná tvorbe ateliérov, ktoré ste menovali, dostane priestor aj u nás na Slovensku?

M. Monev: Časom určite áno, budeme vystavení tlaku, v okolitých krajinách sa už podobné príklady realizujú.

K. Cakov: Budeme mať možno čas znova otvoriť debatu o architektúre, ktorá v posledných rokoch trochu utíchla, respektíve sa scvrkla na debatu s investorom o počte bytov. Našu krajinu ovládli silikáty a plastové okná. Teraz máme možnosť väčšieho dialógu a architekti podľa mňa spravia všetko pre to, aby priniesli istú renesanciu v myslení a prístupoch, v hľadaní nových ideí a možností. Počas boomu nebol čas na skúšanie nových prístupov a technológií, teraz by sme si ho ale mohli nájsť.

Áký je váš názor na odvekú otázku: Je tu architektúra pre ľudí alebo by sa mali ľudia naučiť chápať architektúru tak, ako im to prezentujú architekti?

M. Monev: Podľa mňa na Slovensku architektúra ešte vždy nemá to postavenie, aké by mala mať a aké má inde vo svete. S tým však súvisí aj veľká miera zodpovednosti. Nemôžeme očakávať, že nás budú chváliť a rešpektovať, keď si to nezaslúžime. Veľkú časť zodpovednosti za priepasť medzi architektúrou a verejnosťou nesú na pleciah práve tí architekti, čo postavili stavby, ktoré sa ľuďom nepáčia. Na druhej strane však u nás verejnosť nie je zvyknutá architektov rešpektovať.

K. Cakov: Nejdeme za svojím za každú cenu, robíme veci, na ktoré máme argumenty, a veríme, že keď daný návrh bude zrealizovaný, keď ho ľudia budú môcť vnímať, pochopia, prečo sme to urobili práve tak, a nie inak, a pochvália zážitok, ktorý z toho budú mať. Posun od histórie musí byť, ale musí mať aj nejaký zmysel. Dobrým príkladom môže byť naša nedávna debata: Postaviť vedľa Bratislavského hradu moderný panelák by nemalo zmysel. Na druhej strane by mohlo mať zmysel ho zaskliť ako Reichstag. Na druhej strane ale vlastne ani nie, pretože hrad je múzeum, nie je to aktívna stavba ako berlínsky Reichstag. Ten je ale napriek alebo práve pre rozumný zásah ikonou Berlína. Architekt musí mať argumenty, a hoci ich laická verejnosť nemusí na začiatku chápať, keď si ten priestor zažije, mala by pocítiť, že je to tak správne. Ďalej, verejné priestory by mali byť pre ľudí. Každá nová architektúra by mala priniesť niečo nové,

Polyfunkčný komplex SKY BOX, realizácia, Pajštúnska ulica v Bratislave, 2008, cakov-makara

či už z hľadiska využitia priestoru, alebo spôsobu života v priestore... Architekt by však, samozrejme, mal rešpektovať logistiku starého organizmu, ktorým je mesto. Mal by sa približovať mierke mesta a prevziať jeho výraz, aj keď na druhej strane je aj v tomto smere dobré, ak sa mesto postupne niekam vyvíja. Nie je dobré postaviť v centre 100-poschodovú budovu, ale postupne tam dospieť nemusí byť zlé.

M. Monev: Architektúra by mala vždy odrážať dobu, v ktorej žijeme a génia loci. V 21. storočí treba vytvárať súčasnú architektúru, ktorá zodpovedá všetkým nárokom súčasnosti. Nekúpim si predsa model auta z minulého storočia, už mi neponúkne taký komfort a estetiku, akú požadujem. To isté platí aj pre domy. Ak mám vzťah k histórii, kúpim si a zrekonštruujem originál. Nebudem stavať nové kópie.

K. Cakov: Pražskí architekti o tejto téme vždy žartujú, že keby v tom čase existovali pamiatkari, Hradčany by neexistovali. **J. Obušek:** Samozrejme, že architektúra je tu pre ľudí, mali by sa v nej cítiť príjemne. Ak to tak je, zabudnú, že sa nachádzajú napríklad v sklenenej kocke, ktorá je uprostred Starého Mesta v kontraste s okolitou výstavbou. Architektúra by mala odrážať súčasnú zrýchlenú dobu plnú sociálnych sietí, MMS správ, e-mailov a informácií...

Ktoré stavby vás iritujú?

K. Cakov: Je ich veľmi veľa a väčšinou neviem, kto je ich autorom. Medzi tými hroznými nie je jedna najhoršia, všetky sú rovnako hrozné. Aby to bolo spravodlivé, napríklad všetky silikátové bytovky, ktoré

vznikli za posledné roky, nezmyselne osadené a nekvalitne vyhotovené. Mrzí ma, že v období stavebného boomu, v ktorom vznikali najmä rezidenčné projekty, sme sa toho nechopili koncepčne. Namiesto toho, aby sme sa zamysleli napríklad nad tým, čo s Petržalkou, „opetržalkovali“ sme si celú Bratislavu. A tie domy nám tu budú strašiť ďalších minimálne 50 rokov. Samozrejme, česť výnimkám.

M. Monev: Mne napríklad veľmi prekáža Aupark Tower – vidieť ju odšadiaľ a pohľad na ňu sa nedá vyhnúť. Konkuruje Novému mostu, ktorý spolu s Hradom vytvára výraznú siluetu mesta.

K. Cakov: Mne na Aupark Tower napríklad neprekáža umiestnenie, ale vyhotovenie. Keď už, tak tam mal stáť architektonický klenot, nie priemerná administratívna budova.

Tamara Leontievdová

Vizualizácie a foto: cakov-makara, cakov+partners

Kalin Cakov:
Downturn benefits architecture

The cakov+partners architecture studio is not a new concept, but follows from the tradition of the cakov makara studio founded in 1996 by Kalin Cakov and Emil Makara. The transition from the old to the new setup occurred a year and a half ago, but the studio has not lost its identity or energy as a result of the transformation – rather, perhaps even because of it. The trio of Kalin Cakov, Metodiy Monev and Ján Obušek maintain that the music of the future is quality.